

STORTINGET

Representantforslag 32 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Mímir Kristjánsson

Dokument 8:32 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Mímir Kristjánsson om å overlevere rapporten «Eksport av velferdsytelser» fra 2014 til Stortinget, slik at Stortinget kan vurdere hva som skal gjøres for å sikre at Nav-skandalens ofre får nødvendig informasjon til å vurdere krav om oppreisningserstatning og full informasjon om hvordan Nav-skandalen kunne skje

Til Stortinget

Bakgrunn

Nav-skandalen er det mest omfattende justismordet i norsk etterkrigshistorie. Dette forslaget har til hensikt å sørge for at regjeringen overleverer rapporten «Eksport av velferdsytelser» fra 2014 med vedlegg til Stortinget, for å sikre at Nav-skandalens ofre får nødvendig informasjon til å vurdere krav om oppreisningserstatning og full informasjon om hvordan Nav-skandalen kunne skje, og at alle steiner i saken snus.

Så langt har myndighetene erkjent ansvar for ofrenes økonomiske tap. Staten har imidlertid nektet å ta ansvar for den store økonomiske, sosiale og psykiske belastningen som ofrene har lidd på grunn av straffeforfølgelse, tilbakebetalingskrav og avkortning av sosiale ytelser i strid med gjeldende rett. Mange av disse menneskene har stått uten mulighet til å skaffe seg inntekt. I tillegg kommer de enorme belastningene for alle de som er urettmessig anmeldt og domfelt, og som også har sonet. Mye tyder nå på at hemmeligholdet av rapporten fra 2014 hindrer ofrene for trygdeskandalen fra å

vurdere sin rettsstilling. I tillegg forhindrer hemmeligholdet ofrenes rett til å få vite om de feil de ble rammet av, kunne vært unngått.

Forslagsstillerne viser til regjeringens to redegjørelser om feilpraktisering av trygdereglene og kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av redegjørelsene. I den siste innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen, Innst. 278 S (2020–2021), ble det vist til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til arbeids- og sosialministeren 17. november 2020 med anmodning om å utlevere rapporten «Eksport av velferdsytelser» fra 2014 fra en interdepartemental arbeidsgruppe til komiteen. På tross av komiteens anmodning ble rapporten fra arbeidsgruppen ikke overlevert.

Det er i dag avklart hva myndighetenes feil besto i. Trygdereglene ble praktisert slik at man kunne miste retten til syke-, pleie-, og arbeidsavklaringspenger bare fordi man oppholdt seg i annet EØS-land. Dette viste seg å være i strid med EØS-avtalens regler og medførte at mange tusen trygdede personer ble fratatt de ytelsene de hadde krav på. Flere hundre har også fått urettmessig krav om tilbakebetaling av ytelsene, og minst 40 personer er anmeldt, domfelt og fengslet i strid med reglene.

Rapporten fra 2014 ser ut til å kaste lys over spørsmålet om feilpraktiseringen kunne vært stanset langt tidligere. Det utvalget regjeringen satte ned for å granske hvordan feilen kunne skje, har omtalt rapporten fra 2014 og sitert enkelte bruddstykker. Det sies i granskningsrapporten på side 109 at rapporten inneholdt en beskrivelse av gjeldende rett hvor det i punktet om sykepenger og punktet om arbeidsavklaringspenger heter at

«EØS-avtalen gir adgang til å oppholde seg i andre EØS-land forutsatt at kravene til aktivitet og kontakt med etaten er oppfylt, se vedlegg 2».

Videre heter det i granskningsrapporten at utredningen inneholder kapitler som behandler henholdsvis syke-, pleie- og arbeidsavklaringspenger, og at i

«samtlige kapitler understrekes det at krav om faktisk opphold i Norge ikke kan gjøres gjeldende i EØS, og at den eneste måten å begrense utbetalingene derfor er å skjerpe inn bruken av aktivitetskrav».

Det ser altså ut som at den ansvarlige statsråden og resten av regjeringen i 2014 fikk utredet at det i EØS ikke var noen mulighet for å kreve at mottakere av syke-, pleie- og arbeidsavklaringspenger oppholdt seg i Norge. Likevel fortsatte norske myndigheter å kreve at mottakere av syke-, pleie- og arbeidsavklaringspenger oppholdt seg i Norge.

Stortinget har ikke blitt informert om 2014-utredningens vurderinger i stortingsmeldinger eller lovforslag. Stortinget fikk ikke vite at krav om faktisk opphold i Norge ikke kan gjøres gjeldende i EØS, eller at EØS-avtalen gir mottakere av de aktuelle ytelsene adgang til å oppholde seg i andre EØS-land. Rapportens konklusjoner ser imidlertid ut til å ha vært kjent for Arbeids- og sosialdepartementet og statsråden der.

Så lenge rapporten ikke overleveres i sin helhet, finnes det imidlertid per i dag ikke nok informasjon til å avklare om ofrene har rett på erstatning fra staten for belastningen de er påført. Så langt har myndighetene erkjent at staten har opptrådt uaktsomt. Utbetaling av oppreisning for ikke-økonomisk tap forutsetter imidlertid at det har vært utvist «grov» uaktsomhet. Slike krav har hittil blitt avslått. Dersom det viser seg at regjeringen allerede i 2014 fikk utredet at EØS-avtalen ikke tillot den praksis myndighetene hadde helt frem til oktober 2019, vil det være et sterkt argument for at statsråden eller regjeringen har opptrådt grovt uaktsomt ved

å ikke stanse den ulovlige praksisen langt tidligere. For å kunne vurdere om noen i ledende posisjoner har opptrådt grovt uaktsomt, må man imidlertid få se 2014-utredningen. Stortinget skal ikke selv behandle ofrenes krav, men Stortinget kan sørge for at ofrene får den dokumentasjonen de trenger for å vurdere om de har krav det er verdt å forfølge rettslig. Et første skritt er at rapporten overleveres til Stortinget, slik at Stortinget selv kan vurdere om det er behov for å fatte ytterligere vedtak i salen for å sikre at ofrene får nødvendig dokumentasjon.

Det høye antallet ofre, inkludert straffedommer uten rettslig grunnlag, gjør at Nav-skandalen i seg selv er en ekstraordinær sak. Det finnes neppe noen tilsvarende tidligere sak hvor en så viktig stein har blitt liggende i fred for Stortinget og offentligheten, til tross for forsikringer om at alle steiner skulle snus. Forslagsstillerne mener dessuten det vil utgjøre en ny og grov urett dersom myndighetene tilbakeholder informasjon som kan være avgjørende for ofrenes krav på erstatning, og dermed aktivt bidrar til å nekte ofrene erstatning de har krav på. I tillegg har ofrene, uavhengig av om de har rett på erstatning eller ikke, rett til å vite den hele og fulle sannheten om uretten de har blitt utsatt for.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremlegge for Stortinget den interdepartementale utredningen «Eksport av velferdsytelser» fra 2014 med vedlegg.

23. november 2021

Seher Aydar

Mimir Kristjánsson